

Nr 443.

Av herr **Sjödahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild utbildning av folkskollärare.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 378 har framlagts ett förslag om snabbutbildning av folkskollärare.

Vår organisation av folkskoleseminarierna är uppbyggd för en årlig examination av 16 klassavdelningar, vilket med 24 elever per klass skulle betyda 384 folkskollärare per år. Under åren 1942, 1943 och 1944 utexaminerades blott 262, 236 och 51 lärare och år 1945 omkring 120. År 1946 väntas 331 nya lärare. Under dessa fem år har alltså organisationen vad examinationsmöjligheten beträffar blott utnyttjats till något mera än hälften. I stället för ca 1 900 lärare ha utexaminerats ca 1 000. Under vårriksdagen beslöts däremot en intagning av ej mindre än 616 elever. Och nu föreslås en snabbutbildning av inemot 400 studenter.

Det är uppenbart, att en sådan häftig ökning ingalunda kan vara lämplig med hänsyn till att få en kvalitativt väl sammansatt lärarkår. Den måste också leda till ett anställande av med seminariearbetet föga förtrogna lärarkrafter och en på grund av organisationens belastning sämre lärarutbildning. Svagare läraraspiranter och svagare utbildning, det blir följderna. Det är ingalunda lyckligt, allraminst med tanke på de ökade krav, som i framtidens folkskola eller medborgarskola säkerligen måste ställas på denna unga lärarkår. Allt vad som kan göras för att förebygga, att vi för framtiden ställas inför lika häftiga nedskärningar och utökningar av seminarieorganisationen, måste alltså göras.

Vad som kräves är i första hand, att tillförlitligare prognoser kunna ställas och i tillräckligt god tid rörande det kvantitativa behovet av lärarkrafter. Det är ingen tröst med ett påpekande, att felkalkylen för 1948/49 från ett år till ett annat utgör blott $2\frac{1}{2}$ %, det innebär dock en felräkning på 450 lärare. Det är skrämmande med felkalkyler på 600—1 500 lärare för åren 1946—1949. Det är dock nio år innan barnen nå folkskolan. Skolöverstyrelsen säger sig *överbäga* att till ett kommande år genomföra en mera noggrann undersökning. Det är nödvändigt, att den verkligen sättes i gång och omedelbart samt blir årligen fortlöpande.

Det är flertalet seminarieäldres mening, att den fyraåriga seminarielinjen ger den i regel gedignare lärarutbildningen. Det är därför att be-

klaga, att genom bristande förutseende denna linje nu föres i skymundan beroende på det skriande behovet att snabbt utbilda nya lärare. Den föreslagna snabbutbildningen med dess svaga organisation får måhända igångsättas som en engångsåtgärd och under det uttryckliga villkoret att blott väl kvalificerade sökande mottagas. För stora värden stå på spel för att något annat får tolereras.

Men samtidigt borde allvarligt övervägas, huruvida ej den av Seminariernas elevförbund föreslagna utvägen borde på ett tidigt stadium kunna beträdas. I vart fall borde de elever, som avslutat sitt tredje läsår, kunna tagas i bruk för att fylla vakanserna under läsåret 1946/47. Den 4-åriga linjens kursplaner lämpa sig väl för ett sådant avbrott. Inte mindre än sex klassavdelningar stå till buds för en sådan tjänstgöring. Vid ett uppreparande under följande år kunde måhända vissa smärre justeringar av de två sista årens kursplaner kunna ske. Men även den tvååriga linjens elever kunde användas, liksom för dem ettårslärartjänstgöring under studietiden skulle vara mycket värdefull. Härför torde dock krävas större justeringar av kursplanerna, varför ett uppskjutande av dessa elevers »provår» måhända bör ske till läsåret 1947/48. Departementschefen har ställt sig uppenbart välvillig för en grundlig och snabb prövning av denna metod att lösa problemet. Det torde även ihågkommas, att för närvarande ett icke obetydligt antal utbildade lärare är i tjänstgöring, som snabbast möjligt borde avlösas av seminarieelever med tre, resp. ett års lärarutbildning bakom sig. Detta antal utbildade lärare kommer, om denna utväg ej tillgripes, under de närmaste åren att kraftigt ökas, efter vad siffrorna om den tilltagande lärarbristen visa.

Om snabbkurserna anordnas, kommer säkerligen en del studenter från den fyraåriga linjens första och andra klasser att vinna tillträde till dessa. Att fylla de lediga platser, som sålunda uppkomma, vore givetvis önskvärt. Men även här är förutsättningen, att de sökande äro väl kvalificerade och kunna väntas väl tillgodogöra sig undervisningen. Det kan befaras, att det under dessa förutsättningar blir svårt att fylla dessa lediga platser.

Genom att uttaga elever efter seminariets tredje, resp. första läsår för undervisning vid folkskolorna ökas möjligheten till ett bättre tillgodoseende av den fyraåriga linjen i jämförelse med den tvååriga än för närvarande. Tillika beredas dessa elever tillfälle till pedagogiska erfarenheter, som säkerligen skulle göra avslutningsåret vid seminariet mera givande. Man finge också därigenom, som elevförbundet påpekat, en lärarreserv, som gjorde det möjligt att fördela utbildningen av nya lärare på längre tid och på bättre sätt. Givetvis böra eleverna i löneförmåner och med hänsyn till beräkandet av tjänstgöringsår likställas med folkskolornas extra lärare.

Under återopande av vad ovan anförts får jag föreslå,

att riksdagen vid sitt ställningstagande till Kungl. Maj:ts proposition nr 378 måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att den av skolöverstyrelsen ifrågasatta mera grundliga utredningen om lärarbehovet måtte omedelbart fullgöras så att dess resultat kan bringas till riksdagens kännedom vid 1946 års riksdag, samt att seminarieelever måtte användas för att fylla lärarbehovet på sätt i motionen föreslagits från och med läsåret 1946/47.

Stockholm den 21 november 1945.

Edgar Sjödahl.